

Mirasbırakanın Saklı Payı İhlâl Etme Kastı ile Yapmış Olduğu Sağlararası Kazandırmaların Başlıca Görünüm Şekilleri^(*)

Inter Vivos Depositions by the Legator's Intentto Violate the Reserved Portion

Öğr. Gör. Buket BOZKURT^(**)

Öz:

Türk Miras Hukuku sisteminde mirasbırakana tasarruf özgürlüğü sınırları içinde kalmak koşuluyla, serbest bir şekilde tasarrufta bulunma özgürlüğü tanınmış bulunmaktadır. Tasarruf özgürlüğünün sınırını ise mirasbırakanın iradesi ile ortadan kaldırılamayan ve miras payının belirli bir oranından oluşan, saklı pay oluşturmaktadır. Saklı paylı mirasçıların saklı payları mirasbırakan tarafından bilmeden ya da bilinçli bir şekilde ihlâl edilebilmektedir. Ancak konumuz itibarıyla MK m. 565/IV kapsamında mirasbırakanın saklı payı ihlâl etmek kastı ile hareket etmiş olması gerekmektedir. Çalışmamızda mirasbırakanın saklı payı ihlâl etmek kastı ile yapmış olduğu sağlararası kazandırmaları uygulamada hangi yöntemlerle gerçekleştirdiği Yargıtay kararları ışığında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler:

Saklı Pay, Mirasbırakan, Sağlararası, Kazandırma, Kasıt.

Abstract:

In the Turkish Inheritance Law system, the legator is granted the freedom to dispose freely, provided that it remains within the limits of the freedom of disposition. The limit of the freedom of disposition is the reserved share, which can not be eliminated by the will of the legator and consists of a certain proportion of the inheritance share. The reserved shares of the legator with reserved shares may be violated unknowingly or intentionally by the legator. However, as of our subject matter, within the scope of subparagraph 4 of Article 565 of the Turkish Civil Code, the legator must have acted with the intention to violate the reserved share. Our study focuses on the methods by which the legator realizes the inter vivos acquisitions made with the intention to violate the reserved share in practice. The decisions of the Court of Cassation on the subject are also analyzed.

Keywords

Reserved Share, Legator, Inter Vivos, Benefit, Intention.

^(*) Makale Hakem denetiminden geçmiştir.

Makalenin Editörlüğe Gönderildiği Tarih: 08.11.2023, Makalenin Kabul Tarihi: 01.10.2024.

^(**) Yozgat Bozok Üniversitesi, Yerköy Meslek Yüksekokulu, Yozgat - Türkiye,
E-posta: buket.bozkurt@bozok.edu.tr,
Orcid No: <https://orcid.org/0000-0002-5983-2544>.

GİRİŞ

Mirasbırakanın sağlararası bir tasarruf ile mirasçılardan saklı payını ortadan kaldırmak için yapmış olduğu kazandırmalar tenkise tâbidir (TMK m. 565/IV)¹. Bu hükümde Kanun Koyucu herhangi bir süre sınırlaması getirmemiştir. Eş söyleyişle, ölümden önceki bir yıl içinde yapılan kazandırmaların (TMK m. 565/IV) yanı sıra daha önceki bir tarihte yapılmış olan işlemler de bu hükmün kapsamındadır.

Mirasbırakan bu kazandırmalarını genellikle, muvazaalı işlemler, gizli bağışlar, karma bağışlar, vakıf kurma ya da ölünceye kadar bakma sözleşmeleri şeklinde yapmaktadır. Bu anlamda TMK m. 565/IV, kanuna karşı hilenin özel bir uygulama şekli olarak düzenlenmiştir².

I. MUVAZAALI İŞLEMLER YOLUYLA

A. Genel Olarak

Muvazaa taraflardan her birinin irade ve beyanları arasında isteyerek meydana getirmiş oldukları bir uygunsuzluk hâli olarak karşımıza çıkmaktadır³. Taraflar esasen yapmak istemedikleri bir sözleşmeyi sırf üçüncü kişileri aldatmak amacı ile yapmakta ancak yapılan sözleşme tarafların gerçek iradesine uygun olmadığı için hüküm ve sonuç doğurmamaktadır⁴.

Muvazaanın “*mutlak muvazaa (adi muvazaa)*” ve “*nispi muvazaa (nitelikli muvazaa)*” olmak üzere iki türü vardır⁵.

¹ EREN, Fikret: Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, Ankara 1973, s. 92; OĞUZMAN, Kemal: Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1995, (Miras Hukuku), s. 230; TEKDOĞAN, Aydın: Mirasta Denkleştirme ve Tenkis Davaları, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019, s. 202.

² EREN, Fikret / YÜCER AKTÜRK, İpek: Türk Miras Hukuku, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 92; SEROZAN, Rona: Sağlararası İşlem Yoluyla Ölüme Bağlı Kazandırma, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 1979.

³ EREN, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2017, s. 366; KILIÇOĞLU, Ahmet M.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 21. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2017, s. 232; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip / HATEMİ, Hüseyin / SEROZAN, Rona / ARPACI, Abdülkadir: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme, Cilt I, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2014, s. 345. OĞUZMAN / ÖZ muvazaayı “tarafların iradeleri ile beyanları arasında istenerek yaratılan uyumsuzluk ifadesinde muvazaadaki anlaşma unsurunun belirmediğini” ifade etmektedir. Bkz. OĞUZMAN, Kemal: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, Gözden Geçirilmiş 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017, s. 128, dpn. 313.

⁴ EREN, Borçlar, s. 366; OĞUZMAN / ÖZ, s. 127, N. 411; ESENER, Turhan: Türk Hususi Hukukunda Muvazaalı Muameleler, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1956, s. 7.

⁵ OĞUZMAN / ÖZ, s. 129; EREN, Borçlar, s. 370. “*Gerek öğretilde ve gerekse uygulamada muvazaa, mutlak ve nispi muvazaa olarak iki gruba ayrılmaktadır; mutlak muvazaada taraflar herhangi bir hukuki işlem yapmayı (oluşturmayı) istemezler, yalnız görünüşte bir hukuki işlem için gerekli irade açıklama-*

Bir sözleşmenin türü ve içeriği belirlenirken ve yorumlanırken tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullanmış oldukları sözcüklere bakılmaksızın gerçek ve ortak iradelerine bakılır (TBK m. 19). Kanun “irade teorisini”⁶ benimsediği için görünürdeki işlem kesin hükümsüzlük sebebiyle taraflar arasında hüküm ve sonuç doğurmamaktadır⁷. Gizli işlem ise tarafların gerçek iradesine uygun olduğu için kanunda öngörülmüş olan şekil kurallarına da uygun ise geçerli kabul edilmektedir.

Mirasbırakanın saklı payı ihlâl etmek kastıyla yapmış olduğu sağlararası kazandırmalar, ağırlıklı olarak muvazaalı işlemler aracılığıyla gerçekleşmektedir⁸. Genellikle görünüşte mevcut olan muvazaalı satış sözleşmesinin arkasına gerçekte bir bağışlama sözleşmesi gizleyen mirasbırakan, yapmış olduğu kazandırmanın karşılıklı bir kazandırma olduğu izlenimi vermekte ve bu sayede saklı paylı mirasçılarının tenkis talebini engellemeye çalışmaktadır.

Taraflar yazılı veya resmi şekilde yapmış oldukları bir sözleşmedeki muvazaanın yokluğunu ispat ederken yazılı delil getirmek zorundadırlar⁹. Uygulamada muvazaayı ispat etmek durumunda kalan üçüncü kişiler genellikle saklı paylı mirasçılar, önalım hakkı sahipleri ve alacaklılardır¹⁰. Hukukî işlemin tarafı olmayan üçüncü kişiler muvazaayı her türlü delil ile ispat edebilmektedir¹¹.

Mirasbırakanın muvazaalı işlemler yapmak suretiyle saklı payı ihlâl etme kastını taşınır, taşınmazlar ve tapuya kayıtlı olmayan taşınmazlar bakımından ayrı değerlendirmek uygun olacaktır.

sında bulunurlar; nispi muvazaada ise taraflar gerçekten belli bir hukuki işlem yapmak isterler, ancak onu saklamak amacıyla, bir başka hukuki işlemin kurulduğu görüşünü yaratmak üzere irade açıklamasında bulunurlar. Taraflar ister yalnız bir görünüş yaratmayı, ister ikinci bir gizli işlem yapmayı arzu etmiş olsunlar, görünüşteki (zahirî) işlem tarafların gerçek iradelerine uymadığından, ilke olarak herhangi bir sonuç doğurmaz. Muvazaada görünüşteki işlemin her türlü hukuki sonuçtan yoksun olması, tarafların ortak iradelerinin bu yolda olmasından kaynaklanmaktadır.” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2022/1-388 E., 2024/97 K., 14.02.2024 T. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 25.07.2024).

⁶ İrade teorisi insanın iç dünyasına, psikolojik durumuna ilişkin olarak beyan sahibi kişinin kullanmış olduğu söz ve kelimelere vermek istediği anlamı araştırmaktadır. Bu bakımdan beyan sahibinin irade beyanında bulunması halinde onun bu beyana vermek istediği anlam belirlenmek istenmektedir. Bkz. EREN, Borçlar, s. 149.

⁷ Türk ve İsviçre doktrininde hâkim olan görüşe göre görünürdeki işlemin kesin hükümsüzlük nedeniyle geçersiz olduğu yönünde olmakla birlikte, ilgili geçersizlik türünün yok hükmünde olduğunu savunan yazarlar da mevcuttur. Bkz. EREN, Borçlar, s. 373.

⁸ KOCAYUSUFAŞAOĞLU, Necip: Miras Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1987, s. 402; EREN, Fikret: Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, Ankara 1973, s. 94 vd.; NAR, Ahmet: Tenkis Davası (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Eylül 2015, s. 169.

⁹ EREN, Borçlar, s. 381.

¹⁰ EREN, Borçlar, s. 381; KAHVECİ, s. 199.

¹¹ KAHVECİ, s. 199.

B. Taşınmazlar Bakımından

1974 sayılı YİBK¹² ile birlikte muvazaalı işlemler miras hukukuna “*muris muvazaası*” olarak yansımıştır¹³. Muris muvazaasında mirasbırakan yapmış olduğu ivazsız bir kazandırmanın tenkise tâbi olmasını engellemek adına gerçekte bağışlamış olduğu taşınmazını satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi gibi ivazlı bir sözleşme ile devredilmiş olarak göstermektedir¹⁴. Görünürdeki satış sözleşmesi tarafların iradelerine uymadığı için, gizli bağışlama ya da ölünceye kadar bakma sözleşmesi de kanunun öngörmüş olduğu şekil şartına uymadığı için geçersiz sayılmaktadır¹⁵. Bu durumda muris muvazaası nispi nitelikli bir muvazaa olarak vasıflandırılır¹⁶. Bu hâlde, miras hakkı çiğnenmiş olan bütün mirasçılar saklı pay sahibi olsun ya da olmasınlar, külli halef değil¹⁷

¹² Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, 1974/1 E., 1974/2 K., 01.04.1974 T. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 26.07.2024).

¹³ DURAL, Mustafa / ÖZ, Turgut: Türk Özel Hukuku Cilt IV, Miras Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2020, s. 264, N. 1147.

¹⁴ RUHİ, Canan / RUHİ, Ahmet Cemal: Muris Muvazaası, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 197; KAHVECİ, s. 200; AYAN, s. 238; ANTALYA / SAĞLAM, s. 339, N. 138; KARAYALÇIN, Yaşar: Mirasbırakanın Muvazaası mı? Tasarruf Özgürlüğü ve Saklı Payın Korunması mı?, Turhan Kitabevi, Ankara, 2000, s. 57.

¹⁵ AYAN, Mehmet: “Saklı Pay Sahibi Mirasçılar ve Saklı Pay Payları”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 10, Haziran 2022, s. 240. “... Görünüşteki hukuki işlem tarafların gerçek iradelerini yansıtmadığından ve tarafların iradeleri bu konuda birleşmediğinden geçersiz olup, ilke olarak hukuki bir sonuç doğurmaz. Ancak nisbi muvazaada, tarafların ortak iradeleri gizlenen sözleşme konusunda birleştiğinden gizli sözleşme geçerlidir. Fakat gizli sözleşme şekle bağlı ise görünüşteki işlemin yapılmasında şekle uygun davranılması gizli işlemin yapılmasındaki şekle aykırılığı gideremez. Bu gibi durumlarda görünüşteki işlem tarafların iradelerine uygun bulunmadığından, gizli işlem ise şekle uygun olmadığından geçersizdir.” Yargıtay 16. Hukuk Dairesi, 1988/1690 E., 1988/8185 K., 29.04.1988 T. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 15.06.2024).

¹⁶ “Muris muvazaası olarak tanımlanan muvazaa, niteliği itibarıyla (mevsuf-vasıflı) muvazaa türüdür. Söz konusu muvazaada mirasbırakan gerçekten sözleşme yapmak ve tapulu taşınmazını devretmek istemektedir. Ancak mirasçısını miras hakkından yoksun bırakmak için amacını gizleyerek, gerçekte bağışlamak istediği tapulu taşınmazını, tapuda yaptığı resmi sözleşmede iradesini satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi doğrultusunda açıklamak suretiyle devretmektedir.” Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, 2015/6531 E., 2015/7261 K., 14.05.2015 T. (EREN / YÜCER AKTÜRK, s. 311, dph. 89).

¹⁷ “Bir kimsenin; mirasçısını miras hakkından yoksun etmek amacıyla, gerçekte bağışlamak istediği tapu sicillinde kayıtlı taşınmaz malı hakkında tapu sicil memuru önünde iradesini satış doğrultusunda açıklamış olduğunun gerçekleşmiş bulunması halide, saklı pay sahibi olsun ya da olmasın miras hakkı çiğnenen tüm mirasçılarının, görünürdeki satış sözleşmesinin Borçlar Kanunu’nun 18. maddesine dayanarak muvazaalı olduğunu ve gizli bağış sözleşmesinin de şekil koşulundan yoksun bulunduğunu ileri sürerek dava açabileceklerine ve bu dava hakkının geçerli sözleşmeler için söz konusu olan Medeni Kanun’un 507. ve 603. maddelerinin sağladığı haklara etkili olmayaacağına, Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 1.4.1974 günlü ikinci toplantısında oyçokluğuyla karar verildi.” Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, 1974/1 E., 1974/2 K., 01.04.1974 T. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 26.07.2024). “... Gerek kararın gerekçesinden, gerekse bağlayıcı olan sonuç bölümünden böyle bir davanın yalnızca temlikî işlemin yapıldığı tarihte mirasçılık sıfatını taşıyanların açabileceğini kabul edebilmek olanağı yoktur. Aksine, “miras hakkı çiğnenen tüm mirasçılar” denerek o tarihte (temlik tarihinde) mevcut ve son-

üçüncü kişi sıfatıyla herhangi bir süreye tâbi olmadan tapu kaydının düzeltilmesi için dava açabilmektedir¹⁸.

Muris muvazaası bakımından açılacak olan dava “*tapu iptal ve tescil*”dir. Mirasçılar tanık beyanı dâhil her türlü delil ile muvazaayı ispat edebilmektedir¹⁹. Bu açıdan bağışlayanın butlanı iddiası tenkis davasına göre daha elverişlidir. Zira tenkis davasında saklı payı ihlâl edilen mirasçılar saklı payına ulaşmakta iken tapu iptal ve tescil davası ile kazandırmanın bütünü terekeye dolayısıyla mirasçılara ait olmaktadır²⁰.

Mirasbırakanın yapmış olduğu kazandırmalardan zarar gören mirasçılar tenkis davasını doğrudan veya kademeli olarak tapu iptal ve tescil davası ile birlikte açabilirler. Bu durumda sıralama fark etmeksizin dava dilekçesinde tenkis talebi ileri sürmüş olan mirasçı bu davayı kazansın ya da kazanmasın muvazaa nedenine dayalı tapu iptal ve tescili davası açabilmektedir²¹.

radan ortaya çıkabilecek mirasçılar bakımından ayırım yapılmış değildir.” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 2000/1-126 E., 2000/143 K., 01.03.2000 T. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 25.07.2024). Mirasbırakanın külli halefi olarak dava açılması durumunda davada taraf olarak hareket edildiği için muvazaayı yalnızca yazılı delil ile ispat etmeleri mümkündür. OĞUZMAN, M. Kemal: Miras Bırakanın Gayrimenkule İlişkin Muvazaalı İşlemleri Bakımından Tenkis Davası ve Tapu Kaydının Tashihi Davası, Prof. Dr. İlhan E. Postacıoğlu'na Armağan, İstanbul, 1990, s. 226.

¹⁸ OĞUZMAN, Armağan, s. 189; KARAYALÇIN, s. 68; *Dural / Öz*, mirasbırakan böyle bir muvazaa yapmayıp açıkça malını bağışlamış olsa idi ileri sürecek hiçbir hakka sahip olmayan saklı payı olmayan mirasçıların ve yalnızca saklı payını isteyebilecek olan saklı paylı mirasçıların sırf mirasbırakan muvazaaya başvurduğu için fazladan hakka sahip olmasını eleştirmekte ve dolayısıyla Yargıtayın benimsediği görüşü eleştirmektedir. DURAL / ÖZ, s. 266, N. 1155.

¹⁹ DURAL / ÖZ, s. 264, N. 1148.

²⁰ Muvazaalı taşınmaz arkasındaki bağış sözleşmesinin şekle aykırılık sebebine dayanarak hükümsüzlüğünün kabulünde aşırıya kaçılmamalıdır zira mirasbırakanın amacı mirasçılardan mal kaçırmak değil sağlığında bir paylaşım yapmak olabilir. Bkz. İMRE, Zahit / ERMAN, Hasan: Miras Hukuku, 15. Baskı, Der Yayınları, İstanbul 2021, s. 297. “... *Mirasbırakan sağlığında mallarını mirasçıları arasında makul ölçüler içerisinde, dengeli bir biçimde paylaştırmışsa, artık mirasçılardan mal kaçırmak, onları aldatmak katı ve iradesi bulunmadığından, muris muvazaasından söz etmek mümkün olmaz.*” Bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 2010/1-295 E., 2010/333 K., 16.06.2010 T (Kazancı Bilişim İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 07.05.2024).

²¹ Yargıtay mirasbırakanın temlikli tasarruflardan zarar gören mirasçıların tenkis davası ile birlikte kademeli olarak veya tenkis davasından sonra ayrıca Türk Borçlar Kanunu'nun 18'inci maddesine dayanarak muvazaa nedeni ile iptal ve tescil davası açılabilceğine karar vermiştir. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu, 1986/4 E, 1987/5 K., 22.05.1987 T. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 07.05.2024). DURAL / ÖZ, s. 264, N. 1150; AYAN s. 243 vd. Kararın eleştirileri için bkz. KARAYALÇIN, s. 8 vd.; Ayrıca bkz. Bkz. DURAL / ÖZ, s. 264, N. 1151. “*Bu karar toplumun özel koşul ve gereksinimleri dikkate alınarak çıkarılmıştır. Şöyle ki, özellikle küçük kırsal bölgelerde kız çocuklarını mirastan mahrum etmek amacıyla muris erkek çocuğu ile anlaşarak gerçekte bağışlamak istediği malvarlığını, kötüniyetle satış göstermek suretiyle devir işlemini gerçekleştirmektedir. Bunun yanında eşin ölümü veya boşanma sebebiyle yeniden evlenen erkek, önceki eşinden olma çocuklarını sonraki eşin etkisiyle mirastan mahrum etmek amacıyla sonraki çocuklara gerçekte bağışlamak istediği malvarlığını satış göstermek suretiyle onlara intikal ettirmektedir. İşte, 1.4.1974 gün ve 1/2*

Muvazaa nedenine dayalı tapu iptal ve tescil davasında görevli mahkeme Asliye Hukuk (HMK m. 2), yetkili mahkeme ise taşınmazın bulunduğu yerdir (HMK m. 12).

Tenkis davası açma yetkisi muris muvazaasında olduğu gibi tüm mirasçılar tarafından değil kural olarak saklı paylı mirasçılar tarafından açılabilir²². Tenkis davası mirasbırakanın son yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesinde açılır (TMK m. 576).

C. Taşınır Bakımından

Tarafların gerçek iradesini yansıtmayan satış sözleşmesi geçersiz (TBK m. 19) olduğu hâlde gizli işlemi oluşturan bağışlama sözleşmesi elden bağışlama şeklinde yapılacağı için geçerlidir. Aynı esas tapuya kayıtlı olmayan taşınmaz mallar için de söz konusudur²³. Yargıtay da tapuya kayıtlı olmayan taşınmazlara ilişkin hukukî işlemlerde mevcut olan uyumsuzluklar bakımından taşınır mallara ilişkin hükümlerin uygulanacağını kabul etmektedir²⁴. Taşınır da inceleme konumuz kapsamında yer alır.

II. GİZLİ BAĞIŞ SÖZLEŞMESİ YOLUYLA

Gizli bağışlamada bedelini mirasbırakanın ödediği mal, başkası tarafından devralınmaktadır. Mirasbırakan, kazandırma konusu malın devri işleminde olarak taraf olmamakta, devir işlemi kazandırmada bulunmak istediği kişi adına yapıl-

sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı esas itibarıyla muvazaalı tasarruflar karşısında gerek kız çocuklarını erkek çocuklarla eşit miras hakkına kavuşturmak ve gerekse murisin çocukları arasında eşitliği sağlamak amacıyla çıkarılmış olup, bu düzenlemenin toplumun ihtiyaçlarına cevap verdiği ve hukuk önünde eşitliği sağladığı tartışma götürmeyecek kadar açıktır. Bu çözüm tarzının değiştirilmesini haklı kılacak hiçbir neden görülmemiştir." Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, 1989/1 E., 1990/2 K., 16.03.1990 T. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 27.07.2024).

²² İMRE / ERMAN, s. 263; DURAL / ÖZ, s. 278, N. 1199; İNAN, Ali Naim / ERTAŞ, Şeref / ALBAŞ, Hakan: Miras Hukuku, 11. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022, s. 1203, N. 1203; ANTALYA, Gökhan / SAĞLAM, İpek: Miras Hukuku, Seçkin Yayınevi, Cilt 3, 5. Baskı, Ankara 2021, s. 349, N. 1426; AYAN, s. 254; KAHVECİ, Nalan: Tenkise Tâbi Sağlararası Kazandırmalar, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 56; ÖZTAN, s. 108.

²³ Türk Medeni Kanunu'nun 762'nci maddesinde "Taşınır mülkiyetinin konusu, nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddî şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçlerdir." ifadesi kullanılmaktadır. Hüküm nedeniyle tapuya kayıtlı olmayan taşınmazlar da taşınır mal niteliğinde kabul edilmektedir.

²⁴ "Tapuda kayıtlı olmayan taşınmazlar taşınır mal niteliğinde olduğundan tapusuz taşınmazlardaki zilyetlikten ibaret olan hakkın devri hiçbir şekil şartına bağlı değildir ve bu tür taşınmazların temlikine ilişkin muvazaa iddiası dinlenemez ancak tenkisi istenebilir. Bir başka anlatımla, tapusuz taşınmazlar için 1.4.1974 gün ½ sayılı İnançları Birleştirme Kararının uygulama yeri yoktur." Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, 2002/2568 E., 2002/3407 K. 18.03.2002 T (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 19.06.2024).

maktadır²⁵. Örneğin; bedeli mirasbırakan tarafından ödenmiş olan bir taşınmazın üçüncü bir kişi adına tescil edilmiş olması durumu gizli bağışlamadır. Gizli bağışlamaların uygulamada sıklıkla taşınmazlar bakımından söz konusu olduğu görülmektedir. Dikkat edilmesi gereken husus gizli bağışlamanın muris muvazaası ile karıştırılmamasıdır. Zira gizli bağışlama hem taşınır hem de taşınmaz mallar bakımından mirasbırakanın muvazaalı işlemlerinden farklılık arz etmektedir. Muvazaalı işlemler bakımından mirasbırakan sözleşmenin tarafı ve kazandırma konusu malın mülkiyetine sahip iken gizli bağışlamada değildir. Bu halde 01.04.1974 tarihli Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararı burada uygulanmayacaktır²⁶.

Mirasbırakanın gizli bağışlama ile yapmış olduğu kazandırmalar TMK m. 565/IV kapsamında değerlendirilecek ve tenkise tâbi tutulacaktır²⁷. Gizli bağışlamanın mirasbırakanın ölümünden 1 yıl öncesindeki dönem içinde yapılmış olması durumunda TMK m. 565/III kapsamında değerlendirme yapılmalıdır. Zira bu hüküm ispat açısından bir sonraki fıkraya göre daha kolaydır. “Mirasbırakanın, mirasçılık sıfatını kaybeden yasal mirasçıya miras payına mahsuben yapmış olduğu sağlararası kazandırmalar, geri verilmemek kaydıyla altsoyuna malvarlığı devri veya borçtan kurtarma yoluyla yaptığı kazandırmalar ya da alışılmışın dışında verilen çeyiz ve kuruluş sermayesi” (TMK m. 565/I) şeklinde ifade edilen bir kazandırma ile yapılan gizli bağışın ispatı nispeten gene daha kolaydır²⁸.

Gizli bağışlamada söz konusu olan kazandırma mirasbırakanın bağışlamış olduğu para olduğu için tenkise esas alınacak olan terekenin hesabında mirasbırakan tarafından verilmiş olan paranın mı yoksa verilen para ile alınmış olan malın değerinin mi dikkate alınacağı önemli bir meseledir. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU’na göre bu durumda fikrî bölünmezlik ilkesinden yola çıkılmalıdır. Bu ilkeye göre mirasbırakan tarafından verilen para bağışı ile bu para ile alınan mal arasında bütünlük olmalıdır. Terekenin hesaplanmasında mirasbırakan tarafından sağlığında verilmiş olan şeyin ölüm tarihindeki değerinin dikkate alınması gerekir. Ancak mirasbırakan o parayı sırf mal alınması için vermiş ise bu takdirde para ve mal arasında fikri bölünmezlik mevcuttur ve tenkise esas terekenin hesabında

²⁵ KAHVECİ, s. 168.

²⁶ Yargıtay kararlarında bu durum “bedeli ödenerek gizli bağış” şeklinde ifade edilmektedir. Bkz. Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, 2014/4255 E., 2015/3273 K. 04.03.2015 T. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 19.06.2024).

²⁷ İNAL, Emrehan: “Denkleştirme ve Tenkis Davalarında Parası Mirasbırakan Tarafından Ödenerek Mirasçılardan Biri Adına Alınan Taşınmazların Durumu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 2007, C. LXV, S. 2, s. 204.

²⁸ SAYGILI, Merve: Mirasbırakanın Saklı Payı Azaltma Kastıyla Yaptığı Sağlararası Geçerli Kazandırmalar ve Hukuki Sonuçları, (Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eylül 2022, s. 64.

verilen para ile alınmış olan malın ölüm tarihindeki değeri dikkate alınmalıdır²⁹. Zira tarafların amacı mirasbırakan tarafından verilen para ile alınmış olan malın bağışlanmasıdır³⁰. Yargıtay da mirasbırakanın ölüm tarihindeki satın alma değerinin dikkate alınması gerektiğini ifade etmektedir³¹. Enflasyonist baskının olduğu ülkemiz için taşınmazın ölüm tarihindeki değerinin dikkate alınmasının hakkaniyete daha uygun olduğu kanaatindeyiz.

III. KARMA BAĞIŞLAMA SÖZLEŞMESİ YOLUYLA

Karşılıklı borç doğuran bir sözleşmede taraflardan birinin ediminin bir kısmı karşılıklı iken diğer kısmının bilinçli olarak karşılıksız bırakılması durumunda karma bağışlamadan söz edilmektedir³². Karma bağışlamadan söz edilebilmesi için objektif ve sübjektif olmak üzere iki unsurun bulunması gerekmektedir. Taraf edimleri arasında önemli derecede bir değer farkının bulunması objektif unsuru oluşturmakta iken, bu değer farkını tarafların kısmi bir karşılıksız kazandırmada bulunmak amacı ile yapmış olmaları sübjektif unsuru teşkil etmektedir³³. Örneğin; mirasbırakanın yakın arkadaşına kısmen kazandırmada bulunmak amacı ile 2 milyon değerindeki arsasını 1 milyona satması durumunda karma bir bağışlamadan söz edilmektedir.

Mirasbırakanın sağlararası kazandırmalarını konu edinen karma bağışlamaları bakımından ilk akla gelen denkleştirme kurumudur (TMK m. 669).³⁴ Söz konusu kazandırmalar denkleştirmeden kurtulduğu ölçüde tenkise tâbi olacaktır (TMK m. 565/I)³⁵.

²⁹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 384 vd.

³⁰ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 385; KAHVECİ, s. 45.

³¹ İNAL, s. 296 vd. "... Mahkemece yapılacak iş, miras bırakanın taşınmazlar alınırken verdiği bedellerin (paraların) mirasın açıldığı tarihte ulaştığı değerlerinin; paranın satın alma gücündeki değişimlerin usulünce belirli kriterler dikkate alınmak suretiyle hesaplanması, gerektiğinde bu konuda uzman bilirkişi veya bilirkişi kurulundan, taraf, yargıç ve Yargıtay denetimine elverişli rapor alınması, bu yolla belirlenen değer tenkisine hükmedilmesinden ibarettir." Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 2005/2-581 E., 2005/672 K., 30.11.2005 T, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 25.06.2024).

³² KAHVECİ, s. 160; AKBIYIK, Cem: Karma Bağışlama Kavramı ve Miras Hukukundaki Yeri, İstanbul 1997, s. 7; ZEVLİLİLER Aydın / GÖKYAYLA Emre: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 17. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2017, s. 17. Taşınır ya da taşınmazlar bakımından hukuki işlem ancak "causadonandi" yani bağışlama sebebiyle tarafların anlaşmışlar ise karma bağışlama niteliğine haiz olur. Aksi halde tarafların edimleri arasındaki dengesizlik ne kadar çok olursa olsun bağışlamadan söz etmek mümkün değildir. Bkz. VARDAR HAMAMCIOĞLU, Gülşah: Taşınır ve Taşınmaz Mülkiyetini Konu Alan Bağışlama Sözleşmesi, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 361.

³³ DURAL / ÖZ, s. 261, N. 1140.

³⁴ İMRE / ERMAN, s. 513; TURANBOY, Nuri: Mirasbırakanın Denkleştirme ve Tenkise Bağlı Sağlararası Kazandırmaları, Yetkin Yayınevi, Ankara 2010, s. 30; DURAL / ÖZ, 320, N. 1349.

³⁵ DURAL / ÖZ, s. 261, N. 1140.

Mirasbırakanın karşılık almaksızın oğluna iş yeri açması için vermiş olduğu kuruluş sermayesi denkleştirmeye tâbi bir kazandırmadır (TMK m. 669). Ancak mirasbırakanın denkleştirmeden muaf tutması hâlinde bu kazandırmanın tenkisi gündeme gelir (TMK m. 565/I).

Karma bağışlama ile yapılmış olan kazandırmada taraf edimleri arasındaki aşırı oransızlığın tespitinden sonra bu oransızlığın bağışlama amacı ile yapılmış olması ve mirasbırakanın saklı payı ihlâl etme kastı ile hareket etmiş olması koşulları gerçekleştiğinde tenkis gündeme gelecektir (TMK m. 565/IV)³⁶. Yargıtay edimler arasındaki aşırı oransızlık bulunması ve malın gerçek bedelinden çok aşağı bir bedele satılmış olması durumlarını, mirasbırakanın saklı payı etkisiz kılma amacına açık delil olarak kabul etmektedir³⁷. Böyle bir durumda saklı payı ihlâl etme kastının araştırılmasına gerek kalmayacağı için Yargıtay'ın kararı eleştirilse de³⁸, bu çözümün son derece pratik olması nedeniyle Yüksek Mahkemenin bu içtihadına katılıyoruz.

Karma bağışlamaların tenkisi bakımından doktrinde hâkim olan görüşe göre; tenkis işlemi edimin karşılıksız sayılan kısmı üzerinden yapılacaktır. Tenkise tâbi olan miktarın bulunması için kazandırmanın yapıldığı andaki malın değerinin bağışlama teşkil eden kısma oranı bulunmalı ve bu oran da mirasın açılmış olduğu tarihteki değerine uyarlanmalıdır³⁹.

IV. ÖLÜNCEYE KADAR BAKMA SÖZLEŞMESİ YOLUYLA

Bakım borçlusunun karşı tarafı ölünceye kadar bakıp gözetme, bakım alacaklısının da ekonomik edimi devretme borcu altına girdiği (TBK m. 611) ölünceye kadar bakma sözleşmesi, tenkis davasında sık karşılaşılan işlemlerden biridir⁴⁰. Bakım alacaklısının sağlığında karşı edimi ödemesi borçlar hukuku, ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğuracak şekilde kararlaştırılması ise miras hukuku karakterlidir⁴¹. Resmî şekilde yapılmayan ölünceye kadar bakma sözleşmeleri geçersiz kabul edilmektedir⁴².

³⁶ NAR, s. 190.

³⁷ "... temlik günündeki değeri 398.000.- lira olan taşınmazın tapuda 150.000. - liraya satılması davacıların saklı paylarına tecavüz kastının açık delilidir. Öyle ise tenkise ilişkin işlemlerin yapılması, sonucuna göre karar verilmesi gerekir." Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 1984/9721 E., 1984/9878 K, 29.11.1984 T. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 24.06.2024).

³⁸ AKBİYİK, s. 81.

³⁹ KOCAYUSUFPASAOĞLU, s. 397 vd.; AKBİYİK, s. 67 vd.

⁴⁰ ZEVLİLİLER / GÖKYAYLA, s. 731; VARDAR HAMAMCIOĞLU, s. 225.

⁴¹ ZEVLİLİLER / GÖKYAYLA, s. 732; DALAMANLI, Lütfi: Tatbikatta Satış Vaadleri, Ölünceye Kadar Bakma ve Miras Taksim Sözleşmeleri, İstanbul 1980, s. 124.

⁴² ZEVLİLİLER / GÖKYAYLA, s. 733; DALAMANLI, s. 126 vd.

Mirasbırakanın, karşı tarafa vermiş olduğu kazandırma tenkise konu olmaz⁴³. Hâl böyle olmakla birlikte, ölünceye kadar bakma sözleşmelerine ilişkin olarak yapılan kazandırmalarda mirasçılardan tenkis ve alacaklıların iptal davası açma haklarının saklı olduğu ifade edilmektedir (TBK m. 615/III). Bu nedenle mirasbırakanın ölünceye kadar bakma sözleşmesi ardına sığınarak, saklı payları ihlâl etme kastı kuşkuya yer vermeyecek şekilde ispat edildiği takdirde tenkis hükümleri uygulanabilir. İspat yükü iddiada bulunan tarafa aittir⁴⁴.

Yargıtay tarafların asıl iradeleri belirlemek için mirasbırakanın yaşı, fizikî durumu, içinde yaşadığı ailenin genel durumu, sözleşmedeki bedel ile gerçek değer arasındaki fark⁴⁵, kazandırma konusunun mirasbırakanın tüm malvarlığını kapsayıp kapsamadığı⁴⁶ gibi kıstasları göz önünde tutmaktadır⁴⁷. Aksi durumda ivazlı nitelikte oldukları için tenkise konu yapılamayacaktır⁴⁸. Bakım

⁴³ İNAN / ERTAŞ / ALBAŞ, s. 379, N. 1173; AKGÜN, M. Zerrin: "Ölünceye Kadar Bakma Akdi", AD., Y. 1953, C. 44, S. 8, s. 822; ARIK, K. Fikret: Ölünceye Kadar Bakma Akdi, AD., Y. 1959, C. 50, S. 3, s. 283. "... Ölünceye kadar bakma akti ivazlı tasarruflardan olup tenkisi istenemez..." Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 1990/5145 E., 1990/10933 K., 15.11.1990 T. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 18.05.2024).

⁴⁴ "Kuşkusuz ölünceye kadar bakma sözleşmesi, karşılığı olan ivazlı sözleşme türlerindendir. Ancak, bakıp gözetme keyfiyeti muvazaalı ise taşınmaz mal mülkiyeti gizli bağış ile karşı tarafa geçirilmiş olur, bunun saptanması halinde de muvazaaya dayalı iptal davasının dinlenebilme olanağı doğar. Somut olayda, taraflar miras bırakanın çocuklarıdır. Dava konusu taşınmaz, murisin en değerli ve bir dairesinde kendisinin oturduğu 3 katlı, 400 m2 bahçesi olan, iki dairesini kiraya verdiği bahçeli bir evdir. Miras bırakanın yaşlı olmasına karşın bakıma gereksinimi olmadığı, kaldı ki davalı tarafından bakılmadığı, işlerini yalnız yaşadığı evde kendisinin yaptığı, evin temizlik işlerini davalının, dışarda yapılacak işlerini de davalının yapmak suretiyle hayatını sürdürdüğü, mali durumun iyi olduğu gibi davalı kızının oturduğu evin kirasını ödediği, hatta davalının geçim masraflarını da miras bırakanın karşıladığı dosyadaki delillerle saptanmıştır. Bu durumda, murisin asıl amacının çekişme konusu taşınmazı davalıya bağışlamak olup, bunu gizlemek için ölünceye kadar bakma akdi yaptığı kuşkuya yer vermeyecek şekilde anlaşılmaktadır." Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, 1992/5085 E., 1992/7301 K., 29.05.1992 T. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 26.07.2024).

⁴⁵ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 1977/291 E., 1977/1473 K., 21.02.1977 T. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 18.09.2023). Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 1977/1622 E., 1977/1743 K., 01.03.1977 T. (Kazancı, İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 18.05.2024).

⁴⁶ GÜNAY, Erhan: Miras Hukukunda Tenkis (indirim) Davaları, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019, s. 121. Mirasbırakan ölümünden bir hafta önce bütün malvarlığını ölünceye kadar bakma sözleşmesi vasıtasıyla eşine devretmiş bulunmaktadır. Yüksek mahkeme mirasbırakanın hastalık durumu ve oğluyla arasının açık olması sebebinin göz önünde bulundurmamak suretiyle mirasbırakanın saklı payı ihlâl kastının olduğu sonucuna varmıştır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 1972-2-173/97, 9.2.1974 T. Karar için bkz. KARA AHMETOĞLU DURSUN, Şeyda: "Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi Kapsamında Bakım Alacaklısının Saklı Payı İhlal Kastı ile Yaptığı Sağlararası Kazandırmaların Tenkisi", İstanbul Hukuk Mecmuası, Cilt 79, Sayı-4, s. 1246.

⁴⁷ Yargıtay 1 Hukuk Dairesi, 2016/10225 E., 2020 /228 K. 16.01.2020 T., (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 18.05.2024). Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, 2016/12820 E., 2020/171 K., 14.01.2020 T., (Kazancı Bilişim İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 26.05.2024).

⁴⁸ AYAN, s. 242. "Medeni Kanunun 507. maddesinde, murisin hangi tasarrufları hakkında tenkis istenebileceği açıklanmıştır. Bu maddenin 4. fıkrasındaki şartlar kesin bir biçimde ispatlanmadıkça, murisin yaptığı ölünceye kadar bakma akitleri ivazlı tasarruflardan olup tenkisi istenemez. Ölün-

alacaklısının özel bakıma muhtaç olması da dikkat edilmesi gereken noktalardan biridir. Yargıtay, ölünceye kadar bakma sözleşmesinin yapılmış olduğu sırada bakım alacaklısının özel bir bakıma muhtaç olmadığından ve sözleşmesinin yapılmasından kısa süre sonra hayatını kaybetmiş olmasından hareketle bakım alacaklısının saklı payı ihlâl etme kastının bulunmadığına karar vermiştir⁴⁹. Başka bir kararında ise Yüksek Mahkeme, felç olan babasına bakan çocuğun ahlâken babasına bakmakla yükümlü olduğu gerekçesi ile bakım alacaklısının saklı payı ihlâl etme kastının bulunduğu yönünde içtihat tesis etmiştir⁵⁰.

ceye kadar bakma akti niteliği itibariyle güvence sağlayan bir akitir. Bakıp gözetme borcunun vüs'ati ne akit başında, ne de devamı sırasında belli olmayıp, bakım alacaklısının hayatı boyunca oluşacak şartlar tayin eder. Esasen, ölünceye kadar bakma aktini hizmet aktinden ayıran unsur da bu yöndür. Borçlar Kanununun 511. maddesi, bakım alacaklısı yönünden gerçek kişi olması dışında özel bir nitelik öngörmemiştir. Bakım alacaklısının akit anında özel bakıma muhtaç durumda olmasını aramak kanunda bulunmayan bir unsur ilave etmek olur. Aksi kararlaştırılmadıkça aktin, bakım alacaklısına sağladığı menfaatler sosyal duruma uygun ikamet, beslenme ve giydirme, görüp gözetme ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. (BK. 514). Bu ihtiyaçların karşılanmasını sağlayacak maddi desteğin ne olacağını önceden kestirmek mümkün olamaz. Hayatın idamesi için gerekli asgari şartları sağlayacak nafakaya borçlu olabilecek kimse ile ölünceye kadar bakma akti yapmayı engelleyen kanunda bir hüküm yoktur. Kaldı ki, bu aktin hedefi nafaka veya ahlaki görevler kadar bir maddi destek elde etmek değil, tarafların bilhassa bakım alacaklılarının sosyal durumuna uygun bir bakım elde etmektir. Bu sebeplerle mirasçı olabilecek kimselerle yapılmış olan ölünceye kadar bakma aktininin ikadı sırasında özel bakıma muhtaç bulunmamak bu aktin mahfuz hisse kurallarını bertaraf maksadına matuf olduğunu kabule yeterli değildir. Sözleşmenin mahfuz hisse kurallarını bertaraf amaçlı yönelik olduğu hakkında başka bir delil yokken tenkise karar verilmesi doğru bulunmamıştır.” Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 1990/5145 E., 1990/10933 K., 15.11.1990 T. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 26.07.2024).

⁴⁹ “Yasada sayılan koşullar kesin biçimde ispatlanmadıkça murisin yaptığı ölünceye kadar bakma aktinin tenkisi talep edilemez. Bakım alacaklısının sözleşme sırasında bakıma muhtaç olmaması veya sözleşmeden sonra kısa süre yaşamış olması saklı payları bertaraf amacına yönelik olduğunu göstermez. Sözleşmenin saklı payları bertaraf amacına yönelik olduğunu ispata yeterli delil yokken tenkise karar verilmesi hatalıdır.” Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2007/1353 E., 2007/3152 K., 01.03.2007 T. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 27.07.2024).

⁵⁰ “Ölünceye kadar bakma akdi ivazlı sözleşmelerdendir, Ancak bakıp gözetme hususu gerçeğe dayanmadığı zaman karşılıksız bir sözleşme meydana gelir ve gizli bağış söz konusu olur ki tasarruf tenkisi tâbi tutulur. Ölünceye kadar bakma akdinde, verilen şeyin değeri ile hizmet harçlığı arasında adil bir orantı bulunmalıdır. Miras bırakanın yapılan bakımın ahlaki görev sınırı aşan özel ağırlıkta olması gerekir. Davalının babasına bakması normal bir ahlâki görevdir. Bu şartlarda Baba ile oğul arasında yapılan ölünceye kadar bakma akdi geçerli sayılamaz; miras bırakanı babanın sonradan felç olması durumu değiştirmez.” Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 1986/9498 E., 1986/9964 K., 13.11.1986 T. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 27.07.2024). “Olayda miras bırakan 1974 yılında ölünceye kadar bakma akdi ile davalıya taşınmaz temlik ettiği, ölümünden kısa bir süre önce yatacak olduğu ve 29.10.1983 günü öldüğü gerçekleşmiştir. Şu durumda miras bırakan sözleşmenin yapıldığı tarihte özel bir bakıma muhtaç bulunmadığına ve davalı kanunen ve ahlâken anasına bakmakla yükümlü olduğuna göre tarafların davacıların saklı paylarını ortadan kaldırmak amacı ile hareket ettiklerinin kabulü zorunludur. Sözleşme sırasında özel bakıma muhtaç olmayan miras bırakanın ölümünden bir süre önce yatacak olması da başlangıçtaki kastını ortadan kaldırmaz.” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 1987/2-814 E., 1988/247 K., 16.03.1988 T. (Kazancı içtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 27.07.2024). “bir kimsenin “sana bir şey bırakmam” dediği eşinden değil de başka eşten olan yedi çocuğu ile bakım sözleşmesi yapması, geliri ile kendine baktırma olanağı varken bu yolu seçmesi ve kısa bir süre önce ipotek yaptırması gibi

Bakım alacaklısının özel bakıma muhtaç olup olmadığına aranması Kanunda öngörülmüş olmayan bir şartın ek şart olarak eklenmesi anlamına geleceği için bu yönde bir araştırmaya gerek olmadığı yönünde de içtihat vardır⁵¹.

V. VAKIF KURMA YOLUYLA

Mirasbırakanın sağlararası bir kazandırma yapmak veya ölüme bağlı bir tasarrufla malvarlığını özgülemek suretiyle vakıf kurması mümkündür (TMK m. 561/I). Sağlararası bir işlem ile kurulan vakıflar ve bu vakıflara yapılan kazandırmalar da bu bağlamda değerlendirilir⁵². Mirasbırakanın vasiyetname ya da sağlığında yaptığı işlemle kurmuş olduğu vakıflara tahsis edilen mallar tenkise tâbi tutulmaktadır (TMK m. 526)⁵³. Bu kazandırmaların tenkise tâbi olabilmesi için mirasbırakanın saklı payı ihlâl etme kastının kuşkuyla yer vermeyecek şekilde ispat edilmesi gerekmektedir (TMK m. 565/IV).

Mirasbırakanın vakıf kurma şeklinde yapmış olduğu kazandırmalar ölümünden önceki 1 yıl içinde yapılmışsa TMK m. 565/III kapsamında değerlendirilmelidir⁵⁴. Ancak mirasbırakanın vakfı saklı payı ihlâl etmek amacı ile kurmuş olması durumunda ne zaman yapılmış olduğunun önemi olmaksızın tenkisi istenebilecektir (TMK m. 565/IV)⁵⁵.

SONUÇ

Mirasbırakanın, saklı payları ihlâl amacıyla başvurduğu kanuna karşı hile yolları, TMK m. 565/IV ile engellenmek istenmektedir.

Muris muvazaasına dayalı tapu iptal ve tescil davalarının, herhangi bir süreye tâbi olmadan açılabilmesi hukukî güvenlik ilkesine uygun değildir. Bu

olaylarla değerlendirildiğinde amacının eşinin saklı payını bertaraf olduğunun kabulü gerekir." Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 1977/2-625 E., 1978/287 K., 03.04.1978 T. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 27.07.2024).

⁵¹ "Borçlar Kanununun 511. maddesi, bakım alacaklısı yönünden gerçek kişi olması dışında özel bir nitelik öngörmemiştir. Bakım alacaklılarının akit anında özel bakıma muhtaç durumda olmasını aramak kanunda bulunmayan bir unsur ilave etmek olur." Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 2003/2838 E., 2003/3647 K., 17.03.2003 T. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 27.07.2024).

⁵² DURAL / ÖZ, s. 268, N. 1159; İYİDİNÇ, Necati: Mirasbırakan Tarafından Yapılan Sağlararası Kazandırmaların Tenkisi, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 65.

⁵³ DURAL / ÖZ, s. 267, N. 1157.

⁵⁴ DURAL / ÖZ, s. 268, N. 1159; İYİDİNÇ, s. 66.

⁵⁵ Türk Medeni Kanunu'nun 565'inci maddesinde vakfa yapılan kazandırmaların tenkise tâbi olduğuna ilişkin bir hüküm bulunmamasıyla birlikte vakfa yapılan kazandırmanın karşılıksız bir bağışlama niteliğinde olduğundan yola çıkılarak, terekenin hesabında dikkate alınmaktadır. DURAL / ÖZ, s. 267, N. 1158; ANTALYA / SAĞLAM, s. 337, N. 1373.

davanın süreye tâbi olması isabetli olacaktır. Muris muvazaasına ilişkin davaların sadece saklı paylı mirasçılar tarafından açılması Türk Miras Hukukunun genel anlayışına daha uygundur.

Gizli bağışların da eş söyleyişle bedeli mirasbırakan tarafından ödenerek doğrudan mirasçı adına alınan malların da muvazaa kapsamında değerlendirilmesi adil sonuçlar doğuracaktır.

Ölünceye kadar bakma sözleşmelerinde, özel bakım ihtiyacının aranması koşulu, Kanunda yer almadığı için, uygulanmamalıdır.

Edimler arasındaki aşırı oransızlığın, mirasbırakanın saklı payı etkisiz kılma amacının açık delili olarak kabul edilmesi yönündeki Yüksek Mahkeme içtihadı, pratik açıdan son derece isabetlidir.

KAYNAKÇA

- AKARTEPE, Alpaslan: Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.
- AKBIYIK, Cem: Karma Bağışlama Kavramı ve Miras Hukukundaki Yeri, Aristo Yayınevi, İstanbul, 1997.
- AKGÜN, M. Zerrin: “Ölünceye Kadar Bakma Akdi”, Adalet Dergisi, 1953, Cilt- 44, Sayı- 8, s. 769-822.
- ANTALYA, Gökhan / SAĞLAM, İpek: Miras Hukuku, Cilt 3, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi Ankara, 2021.
- ARIK, Kemal Fikret: “Ölünceye Kadar Bakma Akdi”, Adalet Dergisi, 1959, Cilt-50, Sayı. 3, s. 283-286.
- AYAN, Mehmet: Miras Hukuku, 10. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- DALAMANLI, Lütfi: Tatbikatta Satış Vaadleri, Ölünceye Kadar Bakma ve Miras Taksim Sözleşmeleri, Kazancı Kitap, İstanbul, 1980.
- DURAL, Mustafa / ÖZ, Turgut: Türk Özel Hukuku, Cilt 4, Miras Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020.
- EREN, Fikret / YÜCER AKTÜRK, İpek: Türk Miras Hukuku, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.
- EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017. (Borçlar).
- EREN, Fikret: Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara, 1973. (Tenkis).
- ESENER, Turhan: Türk Hususi Hukukunda Muvazaalı Muameleler, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 1956.
- GÜNAY, Erhan: Miras Hukukunda Tenkis (indirim) Davaları, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019.
- İMRE, Ali Naim / ERTAŞ, Şeref / ALBAŞ, Hakan: Miras Hukuku, 11. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2022.
- İMRE, Zahit / ERMAN, Hasan: Miras Hukuku, 15. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2021.
- İNAL, Emrehan: “Denkleştirme ve Tenkis Davalarında Parası Mirasbırakan Tarafından Ödenerek Mirasçılardan Biri Adına Alınan Taşınmazların Durumu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 2007, Cilt 65, Sayı- 2, s. 275-298.
- İYİDİNÇ, Necati: Mirasbırakan Tarafından Yapılan Sağlararası Kazandırmaların Tenkisi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- KAHVECİ, Nalan: Tenkise Tâbi Sağlararası Kazandırmalar, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.

- KARAAHMETOĞLU DURSUN, Şeyda: “Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi Kapsamında Bakım Alacaklısının Saklı Payı İhlal Kastı ile Yaptığı Sağlararası Kazandırmaların Tenkisi”, İstanbul Hukuk Mecmuası, 2021, Cilt 79, Sayı-4, s. 1231-1259.
- KARAYALÇIN, Yaşar: Mirasbırakanın Muvazaası Mı? Tasarruf Özgürlüğü ve Saklı Payın Korunması Mı?, Turhan Kitabevi, Ankara, 2000.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip / HATEMİ, Hüseyin / SEROZAN, Rona / ARPACI, Abdülkadir: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Cilt 1, Borçlar Hukukuna Giriş- Hukuki İşlem-, Sözleşme, 2010 Tarihli 5. Baskı’dan 6. Tıpkı Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2014.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip: Miras Hukuku, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1987.
- NAR, Ahmet: Tenkis Davası (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2015.
- OĞUZMAN, M. Kemal: “Miras Bırakanın Gayrimenkule İlişkin Muvazaalı İşlemleri Bakımından Tenkis Davası ve Tapu Kaydının Tashihi Davası”, Prof. Dr. İlhan E. Postacıoğlu’na Armağan, İstanbul Üniversitesi Dergisi, İstanbul, 1990, s. 187-198 (Armağan).
- OĞUZMAN, M. Kemal: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017. (Borçlar).
- OĞUZMAN, M. Kemal: Miras Hukuku, 6. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995. (Miras Hukuku).
- RUHİ, Canan / RUHİ, Ahmet Cemal: Muris Muvazaası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.
- SAYGILI, Merve: Mirasbırakanın Saklı Payı Azaltma Kastıyla Yaptığı Sağlararası Geçerli Kazandırmalar ve Hukuki Sonuçları, (Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2022.
- SEROZAN, Rona: Sağlararası İşlem Yoluyla Ölümüne Bağlı Kazandırma, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 1979.
- TEKDOĞAN, Aydın: Mirasta Denkleştirme ve Tenkis Davaları, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019.
- TURANBOY, Nuri: Mirasbırakanın Denkleştirme ve Tenkise Bağlı Sağlararası Kazandırmaları, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2010.
- VARDAR HAMAMCIOĞLU, Gülşah: Taşınır ve Taşınmaz Mülkiyetini Konu Alan Bağışlama Sözleşmesi, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- ZEVLİLİLER, Aydın / GÖKYAYLA, Emre: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 17. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017.